

Här i Småland hade jag mitt Sverigehem, visar Arto Vanhanen.

Vid krigsbarnföreningarnas riksmöte i Kotka 2002 avtäckte riksdagens talman Riitta Uosukainen en minnestavla på järnvägsstationen.

En docka kunde vara det enda, som under utlandsvistelsen påminde om hemmet i Finland.

Mångsidig utställning i Kotka berättar krigsbarnens historia

KOTKA

Världens största organiserade barnflyttning skedde 1939-44, då närmare 80.000 barn i krigets Finland sändes i säkerhet till Sverige, Norge och Danmark. Långa efter kriget var det rätt tyst om denna operation, men med tiden blev det, inte minst för de förlyttade barnen själva och deras tillfälliga föräldrar, viktigt att få reda på såväl helheten som detaljer i det stora mönstret. De fullvuxna krigsbarnen grundade egna föreningar. En av dem, Kymenlaakson Sotalapset ry-Kymmendalens Krigsbarn r.f., bjuder fram till den 29 april på en mångsidig utställning på stadsbiblioteket i Kotka. Följande översikt bygger i huvudsak på det tal, som föreningens ordförande **Arto Vanhanen** höll vid utställningens öppnande.

Kotka var under fortsättningskriget Finlands mest bombade stad. Flygplanen följde tätt på varandra och avbröt det normala livet, arbetet, skolgången och nattsömmen. Två tredjedelar av stadens befolkning, som då uppgick till 20.000 personer, evakuerades. Sammanlagt fick Kotka stadsområdet ta emot 3.500 bomber, av vilka 2.800 föll i sjön. Men de övriga gjorde stora skador, en stor del av stadens trähusbebyggelse lades i ruiner, sågar och brädgårdar brann ned, många förlorade sitt hem och ca sextio personer förlorade livet. Mot denna bakgrund är det förstärkt, att ett stort antal barn från Kotka katrakten skickades till fredliga förhållanden i våra västra grannländer, främst Sverige. Via Kotka, som då temporärt var länets huvudstad, sändes likaså barn från sydöstra Finland. Från Kotka expen-

derades per järnväg ca 1.600 barn till Sverige och ca 100 till Danmark. En minnestavla avtäcktes 2002 på järnvägsstationen i Kotka av riksdagens dåvarande talman **Riitta Uosukainen**.

Tabu

Efter kriget var en diskussion om för- och nackdelarna av barnflyttningen inte tillåten. I skolornas historieböcker nämns denna stora operation endast i förbigående eller inte alls. Barnflyttningen var inte utan problem. Avsikten var att ge barnen trygghet och mångsidig näring, men avskedet från föräldrar och syskon kunde vara smärtsamt, i synnerhet för de minsta barnen. De kunde också grubbla över om det var något fel på dem, då de skickades bort. Att det kunde vara en fråga om liv eller död kunde barnen inte alltid inse. Under fortsättningskrigets sista

år, då det såg mörkt ut för vårt land, var man också rädd för att Sovjet skulle ockupera vårt land och att vi skulle gå samma öde till mötes som de baltiska staterna. Trots svårigheter vid avfärd och återkomst var det för de flesta ändå en lyckad lösning. På 1990-talet var tiden mogen att börja grunda krigsbarnföreningar i Finland och Sverige. Kymmendalen fick sin förening år 2000, den har nu närmare åtio medlemmar. Sammanlagt har vårt land aderton krigsbarnsföreningar och de har sammanslutit sig till centralförbundet. Kymmendalens förening håller varje månad medlemsmöten med mångsidigt program, den har utgivit en minnesbok *Sov Gott Suukot* och har som kontaktlänk medlemstidningen *Lappu (Lappen)*, som synfar på den kartongbit, lapp, som barnen på sin

Marja-Leena Westerlunds klänning med spetskrage. Nattygsåsen har en påminnelse om attonbönen.

resa hade runt halsen. På den mångsidiga utställningen möts man av en karta i stort format, på vilken krigsbarnen med ett foto från krigstiden har utmärkt den plats, där de vistades. Andra foton visar dem tillsammans med sina nya föräldrar och syskon i Sverige. Pass och hinderlöshetsintyg vittnar om den byråkrati, som hörde ihop med utrikesresor, brevväxling mellan det nya hemmet i Sverige och hemmet i Finland om kontaktförnöden under krigstidens exceptionella förhållanden. Ett svenskt skolbetyg med bokstavsbedömning i stället för **visitorsidssifror** belyser en av skillnaderna. Intressant är det också med svenska läro- och arbetsböcker. Här ett citat ur ett uppslag i den åttaåriga **Arto Vanhanens** skrivbok: "När hon öppnade dörr och skulle gå ut, kom en bomb precis utanför dörr. Hon blev dödad med detsamma. Man hittade en arm på ett ställe och ett ben på ett annat ställe utav henne. De ryska planen släppte bomb efter bomb. Stora rökmoln steg upp. Människorna skrek av plågor. Ambulanser körde i ett, och snart var sjukhusen

fulla." – Berättelsen är illustrerad med en teckning med färgkritor. Den visar ett dykande fiendeplan, som faller en bomb, ett annat fiendeplan, som brinnande störtar mot marken och luftvärnskanonernas spårjussgranter på himlen.

Minneslåda

En avdelning visar litteratur om krigsbarnen, en annan handarbeten av olika slag. **Kyllikki Talikka** har skapat en s.k. minneslåda med sina krigsbarnupplevelser som tema. Bland föreningens medlemmar finns flera bekanta namn: **Leif Häggblom**, som var krigsbarn i Norge, journalisten **Anu Depner**, **Harry Westerlund** och hans fru **Marja-Leena**, född **Laitinen**. Två av de forna krigsbarnen har blivit riksdagsmän, **Esko Almgren** och **Matti Vähänäkki**. Utställningen har mycket tankvärt att bjuda såväl gammal som ung. Den är öppen under bibliotekets öppettider fram till den 29 april och inträdet är fritt. (Kotka –Ragnar Backström)